

זֶה הַזְמַן לְהִבְחִין בַּפְּרָטִים
 וְלִרְאוֹת אֶת כָּל הַתְּמוּנָה
 לְפָרֵשׁ פְּנֵימִים
 גַּם אִם הַחֹן מְדַשְׁדֵּשׁ בְּאֲדָמָה
 לְזַחַל סִתּוּף הַנֶּשֶׁל
 וּלְהַפְּנִים אֶת שְׂקִיעוֹת הָאֶתְמוֹל
 לְהַתְּפָרֵק
 וּלְהַבְּנוֹת מְחֻדָּשׁ
 מְבֻלֵי לְפָרֵק אֶת הָעַל

(מתוך שיריה של חגית ורדי, שורדת גילוי עריות)

“מעשה בשמיכת טלאים”

על התפתחותן של עבירות המין בישראל -
 התבוננות רטרוספקטיבית

עו"ד ליאת קליין

ובלבול גדול בנפש האדם. היא מחריבה ומפלגת. אם מצרפים לזה את העובדה שהיא לרוב נעשית בין שני אנשים, בחדרי חדרים ובאין רואה, הרי שהקושי לתרגם את שפת הפגיעה לרף הראייתי הגבוה הדרוש לצורך ניהול הליך פלילי, מקשה עד מאוד על היכולת להשיג לתופעה טיפול משפטי הולם. ואכן, ניתן לומר כי עבירות המין מסמלות את הביטוי החריף ביותר לאותו פער בין השפה המשפטית לשפה הטיפולית, והן מאתגרות, כל פעם מחדש, את הגבולות שבין משפט וטיפול, בין שפת החוק לשפת הרוך.

עבירות המין עצמן, ירושה לא מוצלחת במיוחד מהחוק המנדטורי, מוסדרות כאמור בסימן ה' לחוק העונשין והן בנויות טלאי על טלאי. וממש כמו התודעה הציבורית ביחסה אל עבירות

חוק העונשין, עמוד התווך המוסרי של החברה הישראלית, המגדיר את הלכות האסור והמותר בישראל, הוא עמוק ורחב. סוגי העבירות בו רבים, שלל הערכים המוגנים בו מגוונים גם הם, ובבסיס כולם – שיקול עונשי אחד – תורת הגמול. אכן, נבכיו של חוק העונשין – תהום רבה. אך נדמה כי המסובך מכולם הוא סימן ה' לחוק, הסימן המגדיר את עבירות המין בישראל. עבירות המין ייחודיות הן, על כך אין חולק. הן מיוחדות במבנה המשפטי שלהן, בקשיים המשפטיים והראייתיים שהן מייצרות, אך הן מיוחדות בעיקר בשל כך שפגיעה מינית, כשלעצמה, היא תופעה מורכבת.

פגיעה מינית, שמשמעותה פלישה אל המקום האינטימי ביותר וחילולו, מייצרת כאוס עמוק

חוק סדר הדין הפלילי. שינויים אלו, הנוגעים, למשל, באיסור לחקור על עבר מיני או על התייחסות לנזקים שנגרמו לו כחלק משיקולי הענישה, השפיעו גם הם על אופן ניהול תיקי עבירות המין. שינויים מהותיים יותר נוגעים, למשל, לאותו תיקון דרמטי על ביטול דרישת הסיוע, כך שכיום ניתן להרשיע על סמך עדות יחידה בעבירות מין כשבצידה תוספת ראייתית מסוימת. זאת כיוון שבעבירות מין קשה למצוא ראיות פורנזיות או ממצאים חפציים שיכולים לאשש קיומה של עבירה (בשונה מעבירות רצח, למשל), שכן מדובר בעבירות שבוצעו במחשכים, בנוכחות שני אנשים ובאין רואה. לכן, באין ברירה אחרת, היה צריך לוותר על דרישת הסיוע.

שינויים מבניים נוספים עליהם ניתן להצביע, נוגעים לזליגה של ידע מקצועי מתחום הטיפול לתוך השיח הפלילי, שסייעו למערכת המשפטית לצמצם את הפער בידע המקצועי ולקרב את ההחלטות השיפוטיות למציאות כפי שהיא בפועל וכפי שהיא מוכרת בשדה המקצועי. כך, למשל, בתי המשפט הכירו בכך כי דוגמאות נפוצות המתקבלות במקרים רבים של פגיעה מינית, ואשר עשויות להראות, לכאורה, כתומכות בגרסת החשוד, כגון הישארות במחיצת התוקף או שיהוי בדיווח על הפגיעה במשך זמן רב, לא זו בלבד שהן לגיטימיות במקרה של פגיעה, אלא עשויות להיות בעצמן בבחינת הוכחה לקיומה של טראומה. ואכן, בזכות אותה הכרה בידע המקצועי המיוחד הנוגע לעבירות המין והיכרות עם עולם התוכן של הפגיעה, הצליחה המערכת המשפטית לצמצם, ולו במעט, את אותה הטייה בחקר האמת שממנה סבלה המערכת המשפטית במשך שנים רבות. כל אלו מלמדים כי לא רק סדרי הדין עברו שינויים משמעותיים, אלא גם ההכרה במאפיינים הפוסט טראומטיים של הפגיעה שהפכו להיות חלק בלתי נפרד מהידע

המין, גם הן מתקדמות עם הזמן, אבל הרבה יותר מדי לאט.

למעשה, סיפור התפתחותן של עבירות המין, בחקיקה ובפסיקה, מספרות גם את סיפורה של החברה בישראל ומסעה המפותל ביחסה לתופעת האלימות המינית. תופעה, כך חשוב להדגיש, שהינה אחת השכיחות ביותר בשיח המשפטי-חברתי. למעשה, כמעט קשה לדבר היום על תופעות קצה חברתיות שלא קשורות בטבורן לפגיעה מינית וניתן לומר כי פגיעה מינית היא לא רק רעה חולה בפני עצמה, אלא גם מייצרת קשת של סימפטומים והשלכות חברתיות נרחבות הגובות מחירים כלכליים וחברתיים ניכרים. כך לגבי הקשר הברור בין פגיעה מינית והתמכרויות, כך לגבי הפרעות אכילה, זנות, עבריינות ועוד. אלה מסבירים, אולי, מדוע הדיון המשפטי על עבירות מין ועל התפתחותן חשוב כל-כך.

ולעניין עצמו: את הדיון על התפתחות הטיפול המשפטי בעבירות המין בישראל ניתן לחלק, למעשה, לשלוש רמות של שיח. **המרחב הראשון**, עוסק בתהליך ההתפתחות של החקיקה בישראל והשינויים הרבים שנוצרו בשנים האחרונות, הן מבחינת שינוי הגדרת עבירות המין ה"קלאסיות" ובעיקר עבירת האינוס, וכן בתהליך לידתן של עבירות חדשות שלא היו קיימות בספר החוקים ושינו את השיח מקצה לקצה. מרחב זה יעמוד בליבו של המאמר וארחיב עליו בהמשך.

המרחב השני עוסק בכל אותם שינויים שהתפתחו, בחקיקה ובהלכה, ביחס לכללים הראייתיים המיוחדים וסדרי הדין המאפיינים ניהול תיקי עבירות המין. כך, למשל, ניתן לדבר על השינויים המהותיים במעמדם של נפגעי עבירות מין כפועל יוצא מתיקונו של חוק זכויות נפגעי עבירה שנכנס לתוקף בשנת 2001, ולהשפעת יחסי הגומלין בין חוק זה לבין

אזרחיות ועבירות משמעותיות, בדרך למתן פיצוי למתלוננים ויצירת מרחב בטוח, כשנדמה וההליך הפלילי ומטרותיו נועדו למקרים נדירים ושיריים בלבד.

ניתן לומר כי המתח בין שתי מערכות החוקים, ותכליותיהן השונות, מסביר לא מעט מן המורכבות של השיח הציבורי על עבירות המין בישראל. הוויכוח הניטש סביב השאלה האם יש לדבר על רצף אחד של פגיעה מינית, לרבות בדרך של יצירת האחדה בין שתי המערכות לחקיקה אחת, או שיש דווקא מקום להפרדה בין סוגים שונים של פגיעות, הוא דרמטי ומאתגר.

בכל הנוגע להבדל המהותי בין העבירות, צריך לזכור כי בעוד שמרביתן של העבירות המעוגנות בחוק הפלילי עוסקות במעשים מיניים שאינם בהסכמה, החוק למניעת הטרדה מינית לעומת זאת מייצר סט אחר של עבירות ואוסר על סיטואציות מיניות רבות בהן לא נדרש להוכיח העדר הסכמה. זאת, על רקע ההבנה כי ביחסים בהם מעורבים יחסי כוח ופערי מעמדות, לא באמת ניתן לדבר על הסכמה חופשית באמת.

הבנה זו, שהיא אולי החידוש הגדול ביותר שייצר החוק למניעת הטרדה מינית, חלחלה גם לשדה הפלילי ובשנים האחרונות אנו עדים לשינויים רבים שנוגעים להתפתחות המושג הסכמה וליצירת עבירות בהן שאלת ההסכמה כבר איננה המוקד.

עבירת האינוס, כמשל, שבליבה ניצבת סוגיית ההסכמה החופשית, היא העבירה שעברה כמעט הכי הרבה גלגולים. מדובר בעבירה השאובה מהחוק האנגלי, וכמו חברותיה עבירות המין האחרות, היא מוקמה בתחילה בפרק "העבירות כנגד המוסר", דבר מעניין כשלעצמו.

כיום, עבירת האינוס מוגדרת כבעילה של אישה ללא הסכמתה החופשית. בעבר, המציאות משפטית הייתה אחרת לגמרי. כך, למשל,

המשפטי הנוגע לאופן ניהול תיקים ובחינת הראיות בהם.

המרחב השלישי, שבו ניתן להצביע על התפתחות משמעותית, עוסק בכל אותם תיקוני חקיקה של השנים האחרונות הנוגעים למניעת פגיעות חוזרות ויצירת מערך הגנה על נפגעים גם לאחר שבא על סימום ההליך הפלילי. ואכן, אנו עדים ליותר ויותר תיקוני חקיקה העוסקים בפיקוח על עברייני מין, הגנה על נפגעי עבירה גם לאחר שחרורו של הפוגע ממאסר ומניעת העסקת עברייני מין במוסדות בהם שוהים קטינים או חסרי ישע. תיקונים אלו הינם חדשניים ופורצי דרך, ומבטאים את ההכרה כי ייחודיותן של עבירות המין מחייבות כלים נוספים בארגז הטיפול המשפטי, מעבר להליך המשפטי הקלאסי, זאת כדי למנוע עבריינות מין.

כאמור, בכל אחת משלוש הרמות של השיח ניתן להצביע על התפתחות שחלה בשנים האחרונות, עד כדי מהפכה של ממש. ואולם, מבין השינויים, הדיון המרכזי, זה המספר את סיפורה של תרבות עבירות המין בישראל ויחסה של החברה אליהן, שייך למרחב הראשון ולאבולוציה בהליך החקיקה וההתפתחות שחלה בהגדרת עבירות המין.

ואכן, עבירות המין עצמן עברו שינויים רבים, כאלו שעדיין מאתגרים את השיח הציבורי ובוחנים את גבולותיו. כיום, עבירות המין עצמן מוסדרות בשני סטים נפרדים של חקיקה. האחד הוא חוק העונשין, המרכז את העבירות הפליליות. בצידו, ניצב החוק למניעת הטרדה מינית שנחקק בשנת 1998, שהוסיף מימד חדשני לגמרי לתופעת האלימות המינית בישראל והגדיר עבירות נוספות שלא היו קיימות.

בעוד שהעבירות המעוגנות בחוק העונשין חוסות אך ורק תחת המטריה של תורת הענישה הפלילית, מעשי הטרדה המינית, שאמנם הוכרו גם כעבירות פליליות, הם בעיקרם עוולות

הפירוש הכי קרוב לזה המוצע כאן כבר נאמר בפסק דינו המאלף של השופט חשין **בפרשת בארי**³⁶ שעסק במקרה האונס המחריד בקיבוץ שמרת. בכלל, קשה מאוד לדבר על מושג "ההסכמה החופשית" וגלגוליה, מבלי להזכיר את פסק דינו של השופט חשין בפרשה זו. פסק הדין הוא לא רק מופתי, אלא גם מלמד, על הדרך, כמה דברים מופלאים על השיח הפלילי בישראל ומגבלותיו. באותו מקרה מצמרר של אונס קבוצתי בנערה כבת ארבע עשרה, שנחקק עמוק בתודעה הישראלית בעיקר דרך המילים החזקות של להקת מוניקה סקס על החוק היבש שלא נרטב, אפילו לא מדמעה של ילדה, קבע השופט חשין כי לפי המצב החוקי הקיים, עבירת האונס כבר לא דורשת להוכיח התנגדות או הבעת העדר הסכמה. מפסק הדין עולה כי הדרישה להסכמה חופשית מטילה חובה פוזיטיבית על הגבר לחפש את הסכמתה המפורשת של האישה לפני מגע מיני איתה. אם לא ניתן אישור כזה, כך נקבע, מדובר באונס. אם יש ספק – אז אין ספק או כלשון פסק הדין: **"גבר היוזם מגע אישות עם אישה, עליו הנטל לבקש הסכמתה של האישה, ועליו הנטל לקבל הסכמתה. ורק במקום בו הסכימה האישה – באחת מדרכי ההסכמה המקובלות: בין מקובלות על בני-אדם בכלל ובין מקובלות על הגבר והאישה המיוחדים – ניתן לומר כי מעשה האישות נעשה בהסכמתה של האישה. ואם לא נתנה האישה הסכמתה – הסכמה מפורשת או הסכמה במשתמע – יהיה מעשה האישות שלא בהסכמה. במקום בו עולה ספק אם הסכימה האישה למעשה אישות – או אם לא הסכימה – המסקנה חייבת להיות כי מעשה האישות היה שלא בהסכמה, וממילא נעשה "שלא בהסכמתה החופשית" של האישה."**

הנוסח המקורי של עבירת האינוס פתח במילים "הבועל אישה, שאינה אשתו, כנגד רצונה", וכך כל מעשי הכפייה המינית בתוך הנישואים נותרו מחוץ למערך ההגנה המשפטית עד אשר הדבר תוקן, תודה לאל, בשנות השמונים. גם הצורך בהוכחת שימוש בכוח, שהיה בעבר חלק מהגדרת עבירת האינוס עבר מן העולם, וכך נותרנו עם האיסור על בעילת אישה שלא בהסכמתה החופשית. מתחילה, המונח "רצון" הוחלף במונח "הסכמה", מתוך כוונה שלא להתחקות אחר הרצון הפנימי של המתלוננת אלא הסכמה שיש לה ביטויים חיצוניים. הדבר הגיוני במידה רבה במונחים של משפט פלילי, ואולם יש כאן פספוס משמעותי ברמת המסר שאינו מדויק דיו באופן הזה.

במובן זה, ומשתוקן החוק, הפך הדיון המשפטי בעבירות האינוס להתמקד בשאלה המשפטית הסבוכה מהי, אם כן, הסכמה שהיא חופשית ואיך בוחנים אותה מעבר לכל ספק סביר כנדרש בהליך הפלילי. למעשה, מרבית הדיונים כיום בתיקי עבירות מין, נעים סביב שאלת ההסכמה – אם היתה או לא.

אם להתייחס לכוונת המחוקק, הרי שהסכמה שהיא חופשית אמורה לשקף מצב של בחירה חופשית אמיתית, שבה הבעת רצון לקיומם של המעשים המיניים, נעשו מבלי שהופעל לחץ כלשהו, ובמנוטרל מפערי כוחות כלשהם שהשפיעו על הבחירה. המחוקק, שחזקה עליו שלא השחית מילותיו לריק, לא הסתפק בביטוי "הסכמה" כפי שמקובל לחשוב, אלא הוסיף את צמד המילים "שהיא חופשית". צמד מילים, שלטעמי, נועד לקרב אותנו למונח "רצון חופשי", שהוא, כאמור, קצת אחר מ"הסכמה". יחסים בהסכמה אמורים לשקף מפגש רצונות אמיתי כפי שהדגיש המחוקק הישראלי. ואולם, הפסיקות של השנים האחרונות, מלמדות כי אולי יש מקום לריענון ולהבהרה של העניין.

36 ע"פ 5612/92, מדינת ישראל נגד אופיר בארי 31 אה'.

קיים פער קיצוני ומובנה במערכת היחסים - מנטאלי או גילאי - אין באמת הסכמה.

הבנה זו עמדה גם בבסיס היווצרותן של עבירות חדשות בשנים האחרונות שעסקו במערכות יחסים מיניות אסורות, גם אם נעשו בהסכמה.

כאמור, על פי רוב, עבירות המין הפליליות מתאפיינות בהגדרת מעשים שנעשו בהעדר הסכמה. נדירות ביותר הן עבירות הבעילה האסורה שעסקו בעבר בעיקר במעשים מיניים אסורים כלפי קטינים או במצבים של גילוי עריות בתוך המשפחה. והנה, בשנים האחרונות עבירות הבעילה אסורה בהסכמה הולכות ומתרחבות. כך, למשל, נוספה חזקה מפורשת המתייחסת ליחסים אסורים בין מטפל ומטופל (גם על מטפלים מתחום בריאות הנפש ומטפלים פרא-רפואיים) ואיסור על בעילה אסורה בהסכמה במצבים של ניצול תלות וסמכות רוחנית (תיקון שנולד ביזומת האיגוד רק באחרונה, ובעקבות אותם מקרים מצמררים בפרשת גואל רצון³⁷ ובפרשת "הרב מהצפון" שמואשם בעבירות מין תוך ניצול מעמדו הרוחני המיוחד³⁸). תיקונים אלו, יחד עם החידושים שהביא איתנו החוק למניעת הטרדה מינית, הרחיבו את מגוון המקרים בהם קיים איסור סטטוטורי על מעשים מיניים בנסיבות של תלות ומרות, כששאלת ההסכמה הלכה ונדחקה החוצה. כך, לדעתי נוצר פער ברור בין עבירות האינסוס, מעשי הסדום והמעשים המגונים המתארים העדר הסכמה לבין קבוצת עבירות אחרת לגמרי הדנה במערכות יחסים אסורות בהן לא ניתן לדבר על הסכמה חופשית בשל פערי כוחות ומעמדות.

פסק הדין הזה סימן את אחת מאבני הדרך החשובות במאבק המשפטי בעבירות המין. זוהי פסיקה אמיצה ומתקדמת שעד היום לא בטוח כמה חילחלה אל ההבנה הציבורית והמשפטית. מה שבעיקר מעניין הוא שכדי להסביר מהי אותה הסכמה חופשית, ולנמק את הצורך לחייב לחפש הסכמה פוזיטיבית, רץ חשין ודילג היישר לעבר דיני החוזים עד שיצר השוואה, מעוררת הערצה אך גם שאלות, בין ההסכמה הנדרשת כאן להסכמה המפורשת הנדרשת לצורך כריתת חוזה מחייב.

עבר זמן, שופטים כמו חשין ופסיקותיו הליריות קשה למצוא, ועדיין, לא ניתן מספיק משקל להשוואה הזאת שעליה יש לחזור ולדבר, כי היא מעניינת. מעניינת מאוד. היא בעיקר מלמדת, בעיניי, על הצורך לקבוע בדין הפלילי מדדים ברורים יותר, וקלים לבחינה, כמו אלו המתקיימים בשדה האזרחי.

יש להזכיר כי מעבר להתפתחות במונח ההסכמה, חלו שינויים מבניים גם כתוצאה מהוספת מצבים המגדירים אונס סטטוטורי שמשמעותו כי במצבים מסוימים ניתן לדבר על אונס מבלי שנדרש להוכיח העדר הסכמה שכן זו נגזרת של אותם מצבים שמנעו קיומה של הסכמה שהיא חופשית. כך, למשל, כאשר מדובר ביחסי מין עם קטינים מתחת לגיל ההסכמה או כאשר האישה הייתה תחת השפעה של סמים ואלכוהול.

שינויים אלו, כך אני מקווה, מקרבים אותנו, להבנה כי הסכמה חופשית היא לא רק העדר התנגדות. היא בעיקר ניטרול פערי כוחות ולחצים או ניצול המונועים מן ההסכמה להיות באמת חופשית ומרצון. ניתן אמנם להגיד כי לעולם במערכות יחסים בין בני זוג קיים אי שוויון, לחצים ופער בתוך מערכות היחסים. אכן, עבירות המין אינן מנסות להתמודד עם אותו אי-שוויון אלא לקבוע כי במצבים בהם

37 ע"פ 8271/14 אבא גואל בן נתן רצון נ' מדינת ישראל.

38 נגד הרב עזרא שיינברג הוגש כתב אישום בגין עבירות אינסוס, מעשי סדום, מעשים מגונים, שיבוש הליכי משפט, הדחה בחקירה והטרדה מינית. המשפט בעניינו נפתח במרץ 2016.

בעיניי, גם אם נכון לדבר על רצף אחד ברור של פגיעה מינית, הרי שלא ניתן להתייחס לעבירות מסוג אחד באותה דרך בה מתייחסים לעבירות מסוג אחר. לא כי זה לא נכון, ולא כי יש מדרג אמיתי בין המעשים, חומרתן והשלכותיהן, אלא כי לדעתי שם נכנס הקושי של המערכת המשפטית האדברסרית שלנו להכריע, ושם נולד לו הספק, המייצר, לצערנו, כשל אכיפתי חמור במיוחד. לא כל מעשה מיני אסור נתפס כעבירת מין חמורה במיוחד וההשוואה בין המעשים הללו והתבוננות עליהן כמקשה אחת מובילה לסגירת תיקים.

לפיכך, בעיניי, לא ניתן לוותר על חקיקה קונקרטיה ומפורשת של עבירות פרטניות, בצידן של עבירות המין החמורות והרחבות – ולו רק בכדי להתמודד עם הדרישות הפליליות הגבוהות במיוחד.

עם זאת, יש לזכור כי לקביעת מדרג וליצירת עבירות בהן לא נדרש להוכיח העדר הסכמה באותם מצבים מוגדרים, יש מחירים כמובן. רף הענישה על עבירות שנעשו כביכול בהסכמה נמוך הרבה יותר. הגדרות מצמצמות לכאורה של עבירות פרטניות, עשוי, אולי, להקל על ההכרעה השיפוטית ולספק בהירות דרך יצירת שם מפורש להתנהגות העבריינית, אך גם יכול להציגן כקלות יותר, אף שאינן קלות כלל ועיקר מבחינת הנזק שהן מייצרות ומבחינת עוצמת הפגיעה.

ניתן, אולי, להדגים זאת על אותו איסור על מעשים מיניים בהסכמה ביחסי מטפל-מטופל. בעבר, מטפל מניפולטיבי שיצר כפייה מינית אסורה יכול היה להיות מורשע בעבירת האינוס שעונשה 16 שנות מאסר. ואולם, הקושי לבסס העדר הסכמה במצבים כאלו הוא כל-כך גדול שלדעתי מוטב להסתפק באותו איסור על בעילה אסורה בהסכמה שעונשה חמור הרבה פחות, אך היא מטיבה לבטא נכונה את מהות המעשה העברייני ומקלה על הטיפול המשפטי.

יש לציין כי לקבוצת העבירות החדשה צפויים להצטרף תיקונים חדשים, וישנן מספר הצעות תלויות ועומדות נכון להיום. כך, למשל, ניתן להזכיר את הצעת החוק העוסקת בבעילה אסורה בהסכמה במצבים של ניצול קטינים תוך ניצול פערי גילאים ומעמדות שנולדה בעקבות החשדות לכאורה בפרשת הזמר אייל גולן ואביו. התיק בעניינו של גולן נסגר ואביו, שאמנם הורשע, קיבל למצער עונש קל למדי, שהצביע על כשלים הקיימים בחוק כיום, המצדיקים, לשיטתנו, יצירת מערך הגנה רחב יותר על קבוצת הצעירות והצעירים.

תיקונים אלו, ועוד רבים אחרים, מלמדים, כך אני מאמינה, על הצורך ההולך וגובר ביצירת מדרג בין עבירות המין. הכוונה היא ליצירת כמה שיותר הגדרות קונקרטיות ומפורשות של מצבים מיניים אסורים תוך יצירת מדרג ברור ביניהן.

אי אפשר לוותר, בעיניי על עבירות המין הקיימות היום, דוגמת עבירת האינוס ומעשים מגונים, הכוללת בהגדרתן קשת רחבה של מעשים מיניים שנעשו בכפייה. ואולם, יש להבין כי הגדרות רחבות של העבירות (דוגמת עבירת המעשים המגונים אשר שמה בסל אחד מגוון רחב, רחב מדי של מעשים החל ממגע מיני כמעט אגבי ועד להתעללות מינית ממושכת) מקשות, לדעתי, על אפקטיביות הטיפול המשפטי.

הקשיים הראייתיים במקרים האלו, והקו הדק העובר בשאלה הכל-כך מורכבת של שאלת ההסכמה, מאפשר לפוגעים רבים לחמוק מן הדין. הדרקוניות של ההליך הפלילי, יחד עם הדיכוטומיות הקיצונית שלו ושפת ה- "הכל או כלום", זיכוי או הרשעה, מחייבת בעיניי, קביעת מערך חוקי מפורש ומפורט המסדיר בברור מה מותר ומה אסור ונותן מענה לכמה שיותר מצבים מפורשים.

ברורה של המותר ובעיקר - של האסור.

זה טוב? זה רע? בעיניי, כיום, זה בלתי נמנע.

התבוננות על הדרך הארוכה שעברה המערכת המשפטית בטיפול בעבירות מין, שכל ניסיון לגעת בה במסגרת מאמר מצומצם כמעט חוטא למורכבותה האדירה, מראה כמה עדין הוא העיסוק בעבירות המין. כמה רגישות והבנה נדרשת לעשייה השיפוטית והמקצועית הנוגעת בעולם תוכן כל-כך סבוך ומורכב. התקדמנו, עם הזמן, ועדיין מדובר באחת התופעות הכי קשות אשר מסרבת בתוקף להעלם מן העולם. אם אנו מאמינים כי יש משמעות לכלי המשפטי, וכי אכיפה והרתעה הן לא מילים גסות, ממש כמו צדק, יש עוד הרבה לתקן. טלאי על טלאי, צעד אחרי צעד. עד שיום אחד זה יקרה, בלי שנרגיש. אני עדיין מחכה.

לסיכום, לדעתי, למרות המחירים של הגדרת מדרג בתוך עבירות המין ויצירת הפרדה ברורה בין מקרה למקרה, ובעיקר בשאלה של מדרג בענישה, הרווח חשוב בעיניי. מתן שם והכרה למצבים מיניים אסורים מפורשים והאפשרות לחסוך התדיינות בשאלות של מהי הסכמה, היא חשובה מאוד.

ככלל, התבוננות על התפתחות הטיפול המשפטי בעבירות המין בישראל מגלה צורך אמיתי ביצירת בהירות רבה ככל הניתן בהגדרת עבירות המין. גם אם עבירות המין כולן, נמצאות על רצף אחד וישר, של ניצול כוח ושליטה באמצעות מעשים מיניים. ההתבוננות המשפטית צריכה לעבור דרך התאמה, מפורשת ככל הניתן, למקרה המתאים. כך ניתן להכווין את המערכת המשפטית ולהתוות דרך חברתית